C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

C.S.S.
Nr.filelor: 13
Redat:Lt.Moldovan

STRICT SECRET
00346/13.04.1972

927

INTILNIREA CU POPESCU

PARTICIPA Mr.MINZAT, DATA 13 APRILIE 1972

Mr.MINZAT = M
POPESCU = P

M.: Ce noutăţi mai ştiţi despre HORVATH ?

P.: Da, am aflat ieri,alaltăieri, că a plecat într-o excursie,aşa numita "Excursie la Bucureşti ". De data aceasta mi-a spus că a avut grije ca elevii să fie jumătate maghiari, jumătate români, ca să nu se lege de asemenea chestiuni. Am uitat să vă spun atunci numele persoanei cu care a avut legătura la Bucureşti, GALFOLY se numeşte. Persoana are o funcţie înaltă pe linie culturală la Bucureşti şi în urma călătoriilor repetate avute, a fo de vreo 4 - 5 ori la Bucureşti, a reuşit să-i convingă pe tov. aceia de acolo, că piesa de teatru de care s-a legat tov.ILOVAN nu ar avea nimic, că este o piesă inocentă, inofensivă. După spusele lui a reuşit să obţină de la acei tov. o critică la adresa tov. ILOVAN, o critică care nu mi-a spus cum a fost înfăptuită faţă de tov.ILOVAN, însă mi-a spus că ILOVAN şi-a însemnat-o, ceea ce a trebuit să primească şi-a primit. Chiar ieri am avut o repetiţie de teatru.

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

128

M.: La piesa asta ?

P.: Nu, vă relatez mai tîrziu chestiunea cu noua piesă de teatru.

Deci a reușit acolo la București să-i convingă pe aceia că, pe acei tov.de acolo.

M.: Pe GALFONY aceasta ?!

Da.: Da, care au luat telefonul și au dat un telefon aici la Bistrița,tov.ILOVAN a fost aspru criticat, deci și-a luat-o peste nas pentru că a interzis piesa asta a lui Horvath.

In altă ordine de idei mi-a amintit mie personal, că vrea să plece de aici din Bistrița. Vrea să plece pentru motivul că se pierde, că este un om pierdut. Vă redau exact discuția care am avut-o. L-am întrebat de ce vă credeți un om pierdut ? - Pentru - că sînt acuzat de "ștabii" cu naționalism și iredentism.

Cînd l-am întrebat cei aia iredentism mi-a spus. Păi tu nici măcar atîta nu știi, chestia cu Ardealul, că eu ași cere Ardealul înapoi, pe linia asta sînt acuzat.

M.: La aceasta ce explicație va dat el ?

P.: El a spus că "eu sînt acuzat că fac propagandă pentru reatașarea Ardealului la Ungaria" și că și-a exprimat această convingere a lui, pentru că era KONZOY acolo, un bătrîn care activează la grupa noastră de teatru și soția lui și cu BORSOS cu soția. Că noi știm și vedem că el nu face asemenea lucruri, asta putîndu-se confirma oricînd. După această discuție pe care am avut-o, deci mi-a spus că ar fi acuzat de aceste chestiuni, că vrea să plece și va pleca la București unde a tatonat deja terenul și-și va găsi o treabă ca lumea. Si atunci i-am spus: Domnul Horvat dacă pînă acolo au ajuns lucrurile, că vă acuză pe dv. de asemenea chestiuni, într-adevăr este ceva grav zic. Domnul Horvath, părerea mea de om simplu este

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

129

să renunțați la activitatea asta de cultură. S-au întreb,pe ce linie, la școală ? Zise că nu, chestiunea cu teatrul ăsta. Și la școală și la teatru pretutindeni. Zic atuncea, mă rog nu puteți renunța la directorie, la profesorie, dar puteți renunța aicea ca să nu mai aveți necazuri. Si l-am întrebat, știți cumva că eu mi-am depus actele pentru plecare în R.F.G. și nu cumva vau întrebat acolo, ca să am eu cumva neplăceri. Dacă am ceva, eu imediat renunț, v-aș ruga să mă ajutați în această direcție. In acest sens fi liniștit, nu ai nici o greutate, singurul lucru este aceasta pe care ți l-am expus mai înainte. Si apoi deodată foarte înflăcărat a spus. Nu pot să plec de aicea și nu pot renunța, nu voi renunța la această muncă pentru că,convingerile mele și sufletul meu cere ca să continuu această muncă.

După cele aflate de la colegii de teatru, de acolo, am dedus că totuși are gînduri serioase în ce privește plecarea. S-ar putea să fie și un zvon pe care-l lansează el în jurul lui, în orice caz am observat că devine foarte agil în conversație, în munca din cadrul trupei de teatru.Incepe să tatoneze terenul în jurul lui. Am mai avut niște discuții cu HORVATH PIROSKA și cu BIHARI în ceea ce privește munca aceasta culturală a noastră. PIROSKO a afirmat aceleași idei, a spus că "ar fi într-un caz foarte greu pentru ei dacă ar pleca de aici, în sensul că ar trebui să renunțe la activitatea asta bună pe care au dus-o în județul ăsta.

BIHARI a spus că este pur și simplu imposibil să mai plece de aicea, cine ar putea continua această muncă, această tradiție a echipei maghiare.

Apoi Piroșko i-a spus lui BIHARI - "chiar și tu ai fi un urmaș bun a lui Horvath în această chestiune. Pentru că mă rog și el este profesor, BIHARI a acceptat, nu a spus nimic, doar că nu are aceea experiență, ăsta - nu-i nimic POLI poate să te mai

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

130

învețe și să-ți mai dea indicații în acest sens.

In ceea ce privește noile piese de teatru, aceasta este doar un joc de-a lui Horvath, el acuma pentru aparență vrea să scoată piesa lui PAUL EVERAC "Simple coincidențe", piesă care, zice că trebuie pur și simplu să o învățăm, tovarășii să vadă că ne ocupăm de o piesă modernă, de o piesă românească, să nu mai aibă nimic împotriva noastră.

Chiar și ieri ne-am adunat acolo și fiindcă a fost pe scena Casei de cultură, se poate auzi de sus și de știu eu undeș a început să citească piesa respectivă, însă pur și simplu a citit doar așa fără..,formală, acuma sau că ne-am săturat de porcăria asta.

Deci pur și simplu în bătaie de joc o discordita-re a piesei, că sare dincolo, lasă să ne audă cineva că facem piesa respectivă, numai să meargă așa de formă. Si zice nu-i nimica facem piesa asta ... oamenilor repede și apoi venim cu a noastră.

Concomitent pregătim piese scurte de unul CORENTY scriitor maghiar care a scris comedii din acestea scurte.

Si cu acestea vrea să pornim acuma, cu aceste comedii ale lui CORENTY. Si bineînțeles piesa asta s-o facă formal pentru ochii tovarășilor care-l încomodează, după cum spune Horvath.

Chiar ieri am avut o probă, zice totuși să ținem proba, era și tov. WEINGARTNER acolo, discutau niște probleme acolo, cu directorul de la Casa de Cultură, era și TRETIU acolo.

Apoi ne-a spus să mergem sus, cu toate că nu erau nici jumătate acolo, cinci șase eram și demonstrativ să mergem, chiar dacă nu facem nimic, să facem prima probă acolo, să vadă că într-adevăr ne-am spucat de piesa românească să nu se mai lege de noi.

./.

Aceasta contrazice zvonul acela că ar pleca.

Şi acum voi încerca să clarific aceste zvonuri, acestexx lucruri şi ce urmăreşte, însă este foarte dificil,vă spun.

In ultimul timp este foarte foarte atent în discuţii şi nu aşi vrea să greşesc nici un pas.

M.: Acuma să lămurim cîteva chestiuni, dv. în ce măsură puteţi angaja cu el o discuţie în contradictoriu, v-ar admite asemenea discuţii ?

P.: Da, da! Am avut chiar asemenea discuţii.

M.: Şi nu numai în cadrul acester întîlniri de repetiţii, chiar şi între patru ochi.

P.: Chiar şi între patru sau şase ochi.

M.: Dv. în general să încercaţi să creaţi asemenea momente, ca să puteţi discuta cu el între patru ochi, şase, opt chiar. Eventual acasă la el, să prindeţi momentul cînd se iveşte o asemenea posibilitate şi dv. să fiţi prezent acolo, ca aceste probleme pe care le ridică el aşa, de nemulţumiri, de tatonaj pentru pregătirea terenului, pentru dezinformarea, aşa să zic, a oficialităţilor locale, ca să fie reluate în discuţie de către dv. Nu în ideea de a determina dv. o discuţie cu caracter naţionalist, şovinist, iredentist, cum afirmă el, ci doar de a declanşa discuţia, de a-l obliga pe el ca să facă destăinuiri cu privire la activitatea viitoare, prognozarea ei, ce vrea el în final să facă cu această activitate.

Ce gîndeşte, ce scop are el, reluate aceste idei pe care el le-a picurat pe ici pe colo, în cadrul trupei dv. să fie reluate într-un cadru mai intim unde dv. fiind mai puţini, aţi putea, ca părere personală să-i spuneţi - domnule profesor eu asta nu o înţeleg, sau o înţeleg aşa, nu ţin neapărat să mi-o explicaţi, dar totuşi ca idee daţi-mi

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

și mie să știm, că mai trag și eu cu urechea. Văd și eu pe unii pe alții, foarte bine v-ați orientat atunci cînd ați spus să fim atenți ca să nu tragă cineva cu urechea la ușă, au și au asemenea fosile sînt și intenționat. Atunci cînd ași ajunge la concluzia că cineva, dintre noi, din afară încearcă să spionieze anumite sensuri pe care le dați unor replici din piesele care le montăm, să vă pot atenționez. Deci să vadă, dv. nu puteți să-i fiți un sfătuitor lui, să vadă că sînteți un om receptiv, cu un desvoltat spirit de observație, cu mult simț practic, domnule ăsta judecă, Eu HORVATH aș găsi în el un om, un teren, în care să-mi plantez niște idei, să-l pregătesc pentru o etapă următoare. Nu ca un mentor al plecării lui, ci ca un om, zicem noi aici, de nădejde, să-i inspirați atîta încredere încît el să vă destăinuie niște probleme de concepție, de orientare care vrea el să le insufle spectatorilor prin activitatea pe care practic o desfășoară.

Si trebuie să ajungem acolo încît dv. să puteți sesiza în activitatea lui de zi cu zi, de la întîlnire la întîlnire, sensurile pe care vrea să le dea, prin mimică, prin joc de scenă, prin regie, unor idei care sînt într-o oarecare formă, care dacă nu li se face această montare, nu reușesc să exprime ceea ce el ar vrea. Să vedem sensul, subtilitatea autorului, poate că piesa este scrisă într-o epocă, perioadă istorică și localizată într-o anumită localitate la noi în județ și dîndu-se o anumită interpretare, punîndu-se un anumit patos în redarea anumitor pasaje să lasă cu totul altceva. Deci mesajul unei idei, replici, personaj, poate să fie mai mult conturat de către cel care-l interpretează.

./.

CNSAS
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

193

P.: Sau cel care-l regizează.

M.: Așa, să vedem cînd Horvath trage sforile, nu la propriu, ci la figurat, dacă nu are în idee, în concepție, ceea ce el spune că este activitatea pentru care el este acuzat, naționalist, șovinist, iredentist. Deci asemenea chestiuni trebuie să aveți dv. în vedere, dar, încă odată subliniez, nu ca sfătuitor dv., dar nici ca un om dezorientat. Această poziție de clarificare, dorința de a vă clarifica asupra unor momente din activitatea dv. în cadrul trupei de teatru, a unor aspecte care vi se par confuze ca să contribuiți prin efort personal la transpunerea în viață. Sarcina noastră a amîndorura este ca practic să nu contribuiți la realizarea unei activități pe care el o desfășoară, sau o preconizează să o desfășoare. Noi să o putem intercepta să o putem sesiza, să o putem informa la timp ca să putem, de la caz la caz, prin altcineva să diminuăm sensurile adevăratei activități pe care el vrea, de fapt, să o desfășoare. Adică, în concepția noastră dv. trebuie să aveți următoarea conduită: Să puteți sesiza, intercepta, prelua, prelua în sensul de a ne informa pe noi, ceea ce este absolut negativ în toată preocuparea lui Horvath, ai altor membrii ai religiei, ca în aceeași idee noi să putem lua măsuri prin dv., în sens bine precizat, în sensul de a diminua, de la caz la caz, din efectele negative pe care el le preconizează, sau pe care el le scontează.

P.: E păcat că nu am o mașină pentru că atunci m-ar ruga tot a doua sau a treia zi să-l duc la Cluj la "UTUNG".

M.: Cam așa merge ?

P.: Cam așa merge.

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

134

M.: Dar el nu are nici un prieten cu mașină ?

P.: Nu prea dau.

M.: Nu să dea, să-l ducă și să mergeți și dv. cu el

P.: Știți, el are cunoștințe și prieteni apropiați care au mașină, dar nu-i roagă niciodată.

M.: Cu ce pleacă ?

P.: Merge cu ocazie, sau cu. A fost nu știu cine, amic din Germania, mi se pare cineva l-a dăs cu mașina lui. Deci eu după cum văd ar merge.

M.: Ce amic are în Germania, un profesor ?

P.: Nu, nu știu pe cine are, dar am observat că roagă pe cineva în care are încredere, ca să poată să meargă ori unde. In glumă mi-a spus să-l duc cu motocicleta, zic vă duc, dar durează cam mult, zice - dacă ai avea mașină ar fi altă treabă.Sînt convins că fiecare a doua zi m-ar ruga să-l duc pînă la Cluj și așa mai departe.

A făcut el o remarcă, împreună cu soția lui, zicea că pe aici tov. ILOVAN a afirmat că UTUNK este un ziar pur și simplu, un ziar cu activitate destul de negativă, în ceea ce privește pe noi. Și nici valoarea oamenilor care lucrează acolo nu este prea ridicată. Ei se distrau pe această chestiune, el și cu soția lui, respectiv KANTOR - RRJIKO, pentru că ziceau că este absolut utopie ceea ce el afirmă, tov. ILOVAN, pentru că nu i se poate cere mai mult și pentru că nu știe mai mult. Această publicație, după cum s-a exprimat el, este una din cele mai valoroase în țară. Are acolo mulți amici la care merge regulat, fiecare săptămînă.

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

M.: Si cînd vine de acolo cu ce inspirații vine, de la ăștia se inspiră. Ce împărtășește din discuțiile pe care le are cu ăia ?

P.: Cîte odată amintește cîte un sfat careți se dă acolo.

M.: Si anume ?

P.: Problema aceasta cu piesa românească care zice, faceți formal o treabă. De fapt LASLOFI CICBO au dat același sfat lui Horvath, să înceapă să facă ceva formal, așa rapid, nu pentru importanță ci doar pentru văzul celora care trebuie să vadă și atunci totul va merge bine. Acuma văd că s-a și apucat de treabă și dacă ar fi o treabă mai serioasă, dacă din bătaie de joc face, după părerea mea, atuncea nu mai are nici un sens.

Cînd ne întîlnim de acuma, de fiecare dată mă întreabă primul lucru, dacă nu am primit pașaportul în R.F.G. Nu știu care ar fi sensul acestei întrebări, aproape regulat, după primul sau al doilea cuvînt întreabă acest lucru. Nu ~~știm~~ ai primit nimic ?

M.: Hai să-i facem o chestiune, dacă v-ați duce la el cu toate datele membrilor din familia dv. care ați depus cererile. Dv. soția, tatăl, mamă, așa mai departe - domnule profesor, ăștia sînteam noi, rugămintea mea este, și așa mergeți de atîtea ori la București, ajutați-mă într-un anumit fel, eu nu pot ca să fac treaba asta. Noi doi să facem un memoriu, cam cum ar trebui puse problemele, cam cît de diplomatic ar trebui puse problemele ca să fie bine primit la comisia Guvernamentală. Si duceți-o la una din persoanele acestea influente la care ați spus. Că de mult mi-a în-

136

x colţit mie această idee, dar nu am avut îndrăzneala să apelez. Acuma mi-am luat inima în dinţi şi am venit cu ea. Si eu vă garantez că nu o să vă pară rău.

Aici Şanse nu am, degeaba m-aţi încurajat dv.

Bănuiesc din nişte discuţii care le-am avut cu nişte saşi care au fost aici că dacă există o pilă pusă sus, un om cu răspundere politică de sus, un simplu telefon la comisie şi ce conteză familia mea pentru stat ca să plec. Eu nu sînt o capacitate cum sînteţi dv. fă ungeţi puţin, dar pentru dv. probabil că aşi putea face nişte treburi în R.F.G.

Deci asta constituie p bază pentru o discuţie de cel puţin o oră. O discuţie foarte serioasă care-i poate sugera o multitudine de perspective lui Horvath. Ne poate oferi nouă de asemenea posibilitatea să cunoaştem o multitudine din preocupările lui mai îndepărtate. Adică deci vă tot întreabă dacă, dacă aţi primit paşaportul, însea nă că el are ceva. Vrea să transmită, v-a găsit pe dv. omul potrivit şi nu trebuie să-l dezamăgim.

P.: Mi-a venit în minte chestiunea că înainte de a intra în Casa de cultură, ieri, în sală , Piroşko a fugit pînă la fosta soţie a lui Jaurnig S., zicea că are ceva de aranjat cu ea. S-a reintors şi a spus că a rezolvat treaba, după un sfert de oră, a spus că ea pleacă nu ştiu ce, după paşaport la Bucureşti şi a rezolvat chestiunea. Ce chestiune şi aşa mai departe nu pot să ştiu.

M.: Deci o asemenea problemă puteţi să rezolvaţi ?

P.: Da.

./.

C.N.S.A.S. DIRECŢIA ARHIVĂ CENTRALĂ

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

137

M.: Veniți și data viitoare, dacă nu apar momentele, vă schițați dv. cum credeți că i-ați pune problema și o mai perfectăm aici, eventual.

Atunci mergeți cu o chestiune foarte delicată la el, el va aprecia gestul, vă va acorda o serie de avansuri, bănuiesc că se va destăinui cu o serie de probleme, avînd în vedere perspectiva plecării dv. afară. Sau chiar puteți de la această problemă, după ce-ați epuizat dv. subiectul, sub forma unei întrebări, unei chestiuni ce ați reținut-o din discuțiile cu bătrînul, că bănuiți, sînteți convins, că dincolo veți găsi niște cercuri de maghiari unde să puteți vorbi liniștit limba, să existe publicații, să se cunoască ce fac maghiarii din România, eforturile lor aici. Acestea pentru a-l obliga pe el la niște destăinuiri. Deci cniehița care implicit obligă la sfaturi, indicații. Dv. trebuie să păreți un om interesant, un aluat moale pentru el, el să trăiască cu convingerea, dar dv să fiți maleabil cu el fără ca să dați curs.

P.: Cînd mi-a amintit chestiunea că a fost la București, cînd mi-a spus că și că nu am primit încă nimic, nici o hîrtie referitoare la pașaport, zicea că știe precis că această comisie se întrunește numai odată pe lună, că merge destul de încet acuma. Mai ales că acuma s-a oprit atît de mult, dar zice că totuși s-a primit, fosta soție a lui Jauernig și alții, zicea că probabil voi primi și eu.

M.: O altă problemă care s-o atacați în discuție. Ați citit ziarul din 5 aprilie cu articolul cu constituirea organismului ăsta care se ocupă cu emigrația ?

P.: Nu,nu.

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

M.: Luați Scînteia din 5 aprilie și acolo este un articol pe pagina doua, cincia în care se arată inițiativa constituirii unui organism făsut din intelectuali care să țină legătura și să conducă emigrația.

Ca această emigrație să nu dezvolte relații la întîmplare, să creeze acțiuni ostile statului român. Ea prin poziția economică, socială și politică pe care o are acolo să contribuie la eforturile care le depune poporul român, format din toate naționalitățile, la propășirea patriei noastre R.S.R.. Aceasta încă ar fi o bază de discuție cît și cu ceilalți - "Domnule, mi se pare ceva foarte interesant, dv.cum o priviți"?- este așa o chestiune, un instantaneu. Este un articol foarte interesant, să-l citiți. E și actorul ăsta de la Mureș care a jucat în multe filme, sînt de la Sibiu, Timișoara, intelectuali cu greutate. Să întrebați pe Horvath cum să-l redactați, în limba maghiară de înaltă ținută, sau în ambele limbi. Spuneți că în germană nu var comveni, spuneți că este totuși o chestiune. Atunci îl obligați la multe explicații și indicații. Eu v-am spus acuma multe treburi, sînt grele, dar v-aș ruga să faceți un efort mai mare decît altă dată și să încercăm să le punem cu aproximație, nu exact cum v-am spus eu. Eu v-am spus dv. de la moment la moment, de la împrejurare la împrejurare puteți pune totul sau pe etape problema în discuția cu Horvath. Scopul nostru este să obținem informația la care ascontăm prin atacarea acestor probleme. El poate să dea una, două, trei sau patru explicații, răspunsuri, în fond informația care o așteptăm noi, de care avem nevoie.

P.: Da!

M.: Să știm care este părerea lui, care este poziția lui, atitudinea lui, planurile lui.

./.

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

P.: Mai ales planuri se pare să are.

M.: Eu zic să ieşim puţin din cercul cu această piesă,cu"învăţătoarea", să constituie doar chestiunea de conjunctură care este cadrul în care se desfăşoară toată acţiunea asta care mă interesează. Să considerăm că el este personajul, noi sîntem actorii şi cum o să jucăm noi aşa o să fie piesa,nu ?

P.: Bineînţeles !

M.: Aţi văzut, dacă Piroşko a dat acel suflu, ideii lui BRODI SANDOR, ce a scos ? Astea ar fi problemele şi pe data viitoare, data trecută am venit pregătit, dar nu aşi vrea să vorbesc inexactităţi

- . - . -